

Kulturanvelés.

Irtá Vicsay Lajos tanár.

Sokat használt kifejezések ma: kultúra és civilizáció. Szociológiai és szociális vonatkozású vitáinkat rendszerint az ezekre való hivatkozás zárja le, vagy legalább is föltétlenül előfordul ezen viták alkalmával.

Mit is nevezünk közönségesen kultúrának, civilizációnak? A mindennapi használatban ez a két szó lényegileg egy fogalmat jelent: a műveltség, jogrend, szellemi finomság, társadalmi formák normáinak fogalmát. Mások a kultúrát a szellemi javak összességének nevezik.

Azonban ha tüzetesen megvizsgáljuk a két fogalom lényegét, könnyű különbségeket felfedeznünk közöttük.

A civilizáció a költőre, a szocietászra vonatkozik, a kultúra inkább az egyén szellemi műveltségére. A civilizáció a társadalmi életnek az a foka, melyen egy népnek már bizonyos társadalmi élete és ezt a társadalmi életet szabályozó szokások kialakultak. Tehát olyan társadalmi közösséget feltételez, amelyben mindenkinek megszabott joga és kötelessége van.

A civilizáció bizonyos társadalmi jogrendet jelent. A civilizált ember jó polgár, aki a törvényeknek engedelmeskedik, de részt vehet a törvények alkotásában is. A civilizáció szelidíti az embereket, egyformává teszi és védi őket. Röviden szólva tehát civilizáción a törvények szilárd uralmát értjük.

Klasszikus példája a civilizált népnek a régi római állam, mely bámulatreméltó jogi és politikai szervezetségével állított örök emléket nagyságának.

Ezzel szemben a kultúra a lélek belső erőinek kibontakozása. A civilizált ember csak jó polgár, a kultúrer ember már több: nevelt és finom, érzékeny a tudomány, a művészet és az életideálok iránt.

A civilizáció külsőségével szemben tehát a kultúra belső természetű, a lelket ápolja, neveli, ösztönzi fölfelé az igazság útján, az elvek, az eszmék felé. Klasszikus példája a görög nép volt, a tudomány és művészet, a lélek belső erejének s hatalmának népe.

Kérdés már most, hogy a kultúra mint belső érték, nevelhető-e, szükséges-e nevelése, mely célok kell, hogy vezessenek nevelésében és milyen módokon közelíthető meg leginkább a kulturanvelés célja?

Az első kérdésre, hogy a kultúra, mint belső érték, nevelhető-e, könnyű választ adni, ha rámutatunk a család és az iskola erkölcsi, esztétikai és i. meretszerző nevelésére, ráirányítjuk figyelmünket a közösség minduntalan látható nevelő hatására.

A kultúra tehát nevelhető. Más kérdés azután, hogy ki és milyen hatások hatnak a kultúra nevelésére és kinek válik kötelességévé a kultúra nevelése.

Kik nevelik a kultúrát? Tudatosan, bizonyos cél irányában a nevelők, tanár, tanító, de alkalomszerűen mindenki nevelői tevékenységet fejt ki saját cselekedeteivel, melyek mint ösztönző, vagy visszatartó példák jelennek meg környezetük előtt.

Visszont megállapítható az is, hogy a kultúrát örökölni nem lehet, legföljebb külső anyagi eszközök: könyvtárakat, múzeumokat, festményekeket, szobrokat stb. Ezek azonban mindig holt dolgok, melyekbe a lelket mi leheljük bele. A kultúrát mindenkinek magának kell kidolgoznia, a királyfinak épp úgy, mint a pásztorfinak. Egy egyiptomi király arra kérte Euklideszt, hogy tanítsa meg őt a geometriára, de könnyűszerrel, mire a mester ezt válaszolta: „Nem vezet királyi ut a geometriához”. Mint minden nevelésnél, így a kulturanvelésnél is a külső irányítás csak irányokat szab, célokat állít elélni, melyet azonban az egyénnek kell önmagában felismerni, követni. A tanítás és nevelés adja tovább az egyes lény szellemi kincsét.

Mindenki csak azzá lehet, amire képessége, fogékonysága van. A nevelés csak elősegíti az egyénnek valamely irányba való haladását, de önkényes célok szolgálataiba nem kényszerítheti.

Arra a kérdésre, hogy szükséges-e a kultúra nevelése, szintén könnyen megfelelhetünk.

Kultúra nélkül nincs különbség ember és állat között. Igaz, hogy az ember sajátos egyéni dolga a kultúra irányában való előrehaladás, azonban az is axioma, hogy megállapítás, hogy felelősek vagyunk a közösség kultúrájért.

A felelősség kritériumában nem passzív, de aktív tevékenységünk is benne van. Jelen esetben az aktív tevékenység abban áll, hogy nem engedjük elveszni a kultúrávokat, sőt növelni akarjuk azokat. Ez a növelési törekvés a kulturanvelés, mely tehát feltétlenül szükséges követelmény minden egyén részéről.

Harmadik kérdésünk a kulturanvelés céljait szorgalmazza. Itt mindenképpen megállapítjuk a kultúra körét.

Mind az, aminek belső, szellemi értéke van, melynek az egyén szellemé ad lé-

nyezet, a kultúra körébe tartozik. Ezek szerint tehát a tudomány, művészet, erkölcs és a vallás képezi a kultúra körét. Nevelésének célja sem lehet tehát más, mint a tudomány, művészet, erkölcs és vallás legfelsőbb lehetőségének elérése.

A kulturanvelés eszközei az iskola, a család, nyilvános és népkönyvtárak, múzeumok, sajtó, színház, mozi, előadások, önképző és továbbképző egyesületek, tanfolyamok, tudományos, szépirodalmi, művészeti, erkölcsi, vallásos egyesületek stb., stb. Ezek mindegyike nevelőhatást gyakorol az egyénre, még pedig tervszerű, tudatos hatást a tudomány, a művészet, erkölcs és a vallás irányában.

Az iskola, könyvtár stb. azonban csak megnyilatkozásai a kultúrának, lényege az egyén munkája, melyel fenti célokat megközelíteni igyekszik.

A kultúra lényege tehát a munka, mivel az eszmények csak munkával közelíthetők meg.

Az utcaseprő munkája is kulturmunka, mert kultúrát ápol. S amint nem kultúrát az, amely megáll, mely előtt nem lebegnek abszolút célok (igazság, jószág, szépség), épp úgy csak az a nemzet egészséges lelkében, mely a munkát erkölcsi kötelességének nézi.

A kulturanvelésnek tehát végeredményben csak egy útja van: a munkára való nevelés.

Sohase beszélünk többet a többteremtésről, de sohasem termeltünk kevesebbet, mint ma. Óriási felelősség nehezedik ránk tehát, a közösség kultúrájért való felelősség s ha úgy elkallódni hagyjuk már meglevő kultúravainkat, hogy adjuk át azt az utódoknak s ki fog megvédeni bennünket az utánunk jövők lesújtó ítéletétől?

Amikor a gazda agyonlövi tolvaj bérését.

Egy hónapi fogházra ítélték Battancs Istvánt.

Körülbelül fél évvel ezelőtt Battancs István alsótanyai gazda új bérést fogadott. Fiatal, alig 18 éves fiú jelentkezett a gazdánál, szerényen beszélt és sokat dolgozott. Battancs örült az új bérésgyereknél és jól bánt vele. Alig telt csöndben néhány hét, amikor egy este másra tűntek el a tanyáról kisebb, értékesebb ingóságok. A gazda azonnal jelentette a lopásokat a rendőrségnek, de nem tudtak a tettes nyomára akadni. Néhány nap múlva reggel pedig arra ébredt a gazda, hogy a magtárából néhány zsák buza hiányzik.

Mindjárt felelősségre vonta a fiatal bérést, aki határozottan tiltakozott a vád ellen. A következő éjjel azonban Battancs lebe állt az udvarban és napjaink óta arra lett figyelmes, hogy a fiatal bérésgyerek újabb zsákokat akar elvinni a tanyáról. Azonnal nekilátni ekkor, a kiabálásra felébredt az egész tanya, de még mielőtt átadhatta volna Battancs a bérést a rendőröknek, a fiatal fiú a sötétben elmenekült.

Nem sokára azután a gazda rendőrkért szaladt, amikor is megkezdődött az üldözés. Alig telt el néhány óra, amikor Battancs felfedezte a tolvajt a mezőn egy boglyához lapulva. A bérés nem ellenkezett, mindjárt követte a rendőroket. Utközben azonban Battancs izgatottan felelősségre vonta a bérést, aki ekkor kihívóan többször is vissz-

Először magunkat neveljük munkára, azután gyermekünket, környezetünket. A munka emel föl a télen állatok sorából, a munka, a teremtés tesz képmásává az Istennek. A munka védi meg a régi és alkot új kultúravakat. A munka eredményezi a kedélyt, az optimizmust, a derült világnézetet, a jól végzett munka. A munka beanyozza a családot, a munka megszenteli a pihenést, a munka egyenlővé, dolgozóvá tesz mindnyájunkat s tesz lelkileg szabadabbá, a szívesen végzett munka.

Az újabb idők spanyoljáránya a munkaiszony. Ez vezet a termelés csődjéhez, az anarchiához, lesüllyeszt az állat színvonalát, elvisz a durvasághoz, romboláshoz, a kényelmes, de bűnös megélhetéshez, a kificamított gondolkodáshoz, a túltáplált szenvedélyhez, erkölcsi förtelmekhez, vallástalansághoz, nevelétséghoz.

Ki lesz az a nagy jellem, aki visszakormányozza rossz irányba induló hajónkat? Ki lesz az, aki megfékezi a restséget s munkára ösztönzi a henyélők tömegét? Felelni erre nem tudunk. De van egy, ami nagyot lendít a kulturanvelés iránt: a saját magunk nevelése, az önévelés által.

Gnothi se auton! Ismerd meg önmagad! De ha megismerted, ne elégedj meg vele, hanem igyekezz kifejleszteni a jó és elfojtani kíméletlenül a rossz hajlamokat. Nem elég megismerni, hanem neveljük, korlátozzuk, vagy serkentjük önmagunkat. Ez vezet a kultúrához, a munkatisztelethez s ezen keresztül jutunk az egyén, a vélemény szabadság-tisztelethez, a tevékenységhez, a boldogsághoz.

A kulturanvelés tehát az önévelésből indul ki és jut el a közösség neveléséhez.

felelt. Battancs erre izgatottságában pofonlotta a bérést. A bérés azonban, megmiesztelt lefoghatták volna, dulakodni kezdett gazdájával. Battancs István ekkor az izgatott dulakodás hevében előrántotta revolvert és annak agyával a fiú fejére sújtott. A dulakodás közben a revolver elsült és a golyó a fiú agyába fúródott. A fiatal bérés néhány perc múlva még az uton meghalt. A rendőrök tettes hiányában bebiztosították az eljárást a többszörös lopás ügyében és megindították a bírósági eljárást Battancs ellen — emberölés miatt.

A szegedi törvényszék Vild-tanácsa szerdán vonta felelősségre Battancs Istvánt. A szerencsétlen ember kétségbeesetten tiltakozott, hogy nem akarja megölni a fiút, izgatottságában rántotta elő revolvert. Csak megölte a fiút, a revolver mégis elsült.

— Ártatlan vagyok, mondta Battancs, nem akarom én ölni...

— Miért vette elő a revolvert? — kérdezte az elnök. A törvény szerint most meg kell magát büntetni, a törvény a gondatlan bűnöst is bünteti.

A törvényszék ezután gondatlanságból elkövetett emberölés vádjában mondtatta ki bűnösnek Battancs Istvánt és egy hónapi fogházra és egymillió korona pénzbüntetésre ítélte. Battancs fölmentésért az ítélelőbíróz felebbzett.

A város csak másfélmillió aranykorona külföldi kölcsönt igényel.

Értekezlet a pénzügyminisztériumban a városok külföldi kölcsönéről.

A polgármester ma távirali meghívást kapott a pénzügyminisztériumtól arra az értekezletre, amely a városok külföldi hitelügyeit tárgyalja le. Az értekezlet csütörtökön lesz a pénzügyminisztériumban és a pénzügyminiszter a városok meghívott képviselőit részletesen tájékoztatja azokról a tárgyalásoknak az eredményéről, amelyeket a minisztérium folytatott a külföldi pénzcsoportokkal a városok külföldi kölcsönéről. A polgármester dr. Rack Lipót pénzügyi tanácsnok társaságában csütörtökön a reggeli gyorsai utazik a fővárosba, ahonnan még ugyanaznap este vissza is érkezik. Elutaz sa előtt érdeklődésünkre a következőket mondta a polgármester:

— Szeged számára másfélmillió aranykorona kölcsönre jelentettük be igényünket és rajunk mulik, hogy megkapjuk-e? A kölcsön feltételei még nem ismerem, valószínű, hogy a pénzügy-

miniszter a csütörtöki értekezleten közli azokat a városok képviselőivel. Arra számítok, hogy ez a kölcsön még meglehetősen drága lesz, 12–14 percentes kamatot is el fognak kérni érte. Éppen ezért nem merünk másfélmillió aranykoronánál többet igényelni.

— Ezt a kölcsönt természetesen hasznos beruházásokra fordítja majd a város, megkezdjük belőle a tanyai vasút és a fehérte halgazdaság építését. Ma délelőtt hosszabb ideig tárgyaltam Scultéry Sándor főszámvévóval arról, vajon melyek azok a legsúlyosabb feltételek, amelyeknek teljesítését minden nagyobb kockázat nélkül vállalhatja a város. Másfélmillió aranykoronánál többet azért nem vehetünk fel, — ha el tudnánk költeni lényegesen többet is — mert a jövőre is kell gondolnunk és nem szabad kockáztatnunk azt az eshetőséget, hogy egy nagyobb kölcsön kamata teljesen felemésztené a beruhá-

zások jövedelmét. A tanyai vasutat ebből a másfélmillió aranykoronából természetesen nem építhetjük meg, sem a fehérte halgazdaságát, de a munkások megindítására elegendő, azután pedig majd csak folytathatjuk valahogy. A vasutépítést a vasútvonalmenti gazdák hozzájárulásából és az erre a célra kijelölt legelőföldek bérjévedelméből, a halgazdaságot pedig a bálósági huszárk és a kenyérgépek eladásával, vagy bérbeadásával b-folyó jövedelemből biztosítjuk. A jövő bizonytalansága tilt el bennünket nagy kölcsön felvételétől és ezért nem kelvehetjük más városok, leginkább Debrecen példáját, ahol csak a je-nnel törődnek és hajlandók bármekkora kölcsön felvételére.

A város külföldi kölcsönének kérdéséről mi már többször elmondottuk véleményünket, amely homlokegyenest ellenkezik a polgármester álláspontjával. Szerintünk a városnak nem szabadna félnie a kölcsöntől éppen a jövő érdekében, mert a meglevő gazdasági lehetőségeket csakis megfelelő kölcsöntől felhasználásával tudná kihasználni. A háború előtt a város politikájának az volt a jelszava, hogy Szeged akkor lesz nagy város, ha adósságot eléri a százmillió koronát. A háború kitörésekor, amikor félbenmaradt a nekilendült városfejlődés, a városnak mindössze ötven-hatvanmillió korona kölcsöne volt, pedig kétségtelen, hogy abban az esetben, ha azt annak idején százmillióra kerekítették volna ki, ma nem lenne annyi sürgősen pótolni való hiány a városban, ma már vígan folyólna a tanyai vasut, meglenne a vásárcsarnok, az új városháza, a zenepalota, az új csatornarendszer és adóssága éppen úgy nem volna a városnak, mint ahogyan most nincs. A jó aranykoronákban fölvevett ha'vanmilliót rossz papirkoronákkal nem régen fizette ki utolsó fillérig a város.

Igaz, hogy ezt a szerencsét a háború szülte közgazdasági fölfordulás hozta meg a város számára, de az idejében fölveti és okosan fölhasznált kölcsönök minden körülmények között csak hasznát látták volna a város. Ezért nem tudunk megbarátkozni azzal az indoklással, legfeljebb érzelmi motivumokkal indokolható idegenkedéssel, amely a város vezető hatóságánál a kölcsönakkciókkal szemben minduntalan megnyilatkozik. Mert hát minden szegedi polgár érzi, hogy sok minden hiányzik még ebben a városban, rossz a vízellátás, rendezetlenek a külvárosrészek, a Belváros aszfaltja rongyos, idegen érdekesség üzleti érdekeit szolgálja a botrányos világítás, több ezerre rug a munkanélküliek elégedetlen tábora, nincs építkezés, dühöng a lakáshiány. Pedig ezeken a bajokon egy csapásra segíteni lehetne egy jelentékenyebb külföldi kölcsönrel. A város hatósága által igényelt másfélmillió aranykorona, alig huszmillió papirkorona, magyarul mondván, meg se kottyan ebben a tenger-szükségben.

Bányay Irén és Várnay Vilmos

a legújabb egyfelvonásos boházatokban hétfőn és kedden

Vigszinpadon

Főrdi fehérneműeket

megregdelésre készít

Pollák Testvérek

Széchenyi-tér 17. Csekonics-utca 6.

Ingatlanok vételét és eladását, pénzkölcsönt

betáblázásra olcsó kamattal közve

Dr. SALGÓ BÉLA

O. F. B. által eng. ingatlanforgalmi irodája

SZEGED, KÖLCSEY-U. 10. (Wilhelm-bank helyiségében)

TELEFON 9-84.

Berlini Victoria Ált. Biztosító

Társaság Vezérigynöksége.